

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Musila, soudce Jana Filipa a soudce zpravodaje Pavla Rychetského ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **P. H.**, zastoupeného Mgr. Michalem Davidem, advokátem se sídlem K Dolům 1924/42, Praha 4, proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 3. 2013 sp. zn. 9 To 85/2013 a proti zásahu Okresního státního zastupitelství Plzeň-město, za účasti Krajského soudu v Plzni a Okresního státního zastupitelství Plzeň-město jako účastníků řízení, t a k t o:

I. Usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 3. 2013 sp. zn. 9 To 85/2013 bylo porušeno základní právo stěžovatele na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny základních práv a svobod a jeho právo na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 3. 2013 sp. zn. 9 To 85/2013 se ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí.

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 23. 4. 2013, se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví citovaného rozhodnutí Krajského soudu v Plzni (dále též „krajský soud“), neboť jím mělo dojít k porušení jeho základních práv garantovaných čl. 1, čl. 2 odst. 2, čl. 4 odst. 3 a 4, čl. 8 odst. 1 a 5, čl. 10, čl. 36 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a práv zaručených čl. 5, čl. 6 a čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Současně žádal, aby Ústavní soud zakázal Okresnímu státnímu zastupitelství Plzeň-město (dále jen „okresní státní zastupitelství“) pokračovat v porušování jeho výše specifikovaných základních práv a svobod.

2. Z poskytnutého spisového materiálu a odůvodnění jednotlivých rozhodnutí Ústavní soud zjistil, že stěžovatel byl trestně stíhán pro přečin vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci dle § 324 odst. písm. b) trestního zákoníku, a pro přečin nebezpečného vyhrožování dle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. d) trestního zákoníku. Trestné činnosti se měl dopustit tím, že jako poškozený v trestním řízení vedeném proti jeho manželce zaslal vyhrožující SMS zprávu kpt. N., působící ve věci jako vyšetřující orgán, jakož i tři vyhrožující e-mailové zprávy Mgr. B., který na stěžovatele zpracovával psychologický znalecký posudek. Podezření, že stěžovatel činy spáchal, bylo dostatečně určité a sám stěžovatel toto nijak nepopíral. Z důvodných obav, že by své výhrůžky mohl uskutečnit, pramenících především ze závažnosti výhrůžek a závěrů

znaleckého posudku Mgr. B., byl stěžovatel usnesením Okresního soudu Plzeň-město ze dne 15. 12. 2012 sp. zn. 5 Nt 93/2012 (které není napadeno touto ústavní stížností) vzat do předstižné vazby dle § 67 písm. c) trestního řádu. Potvrzení či vyvrácení těchto obav považoval okresní soud za možné až po provedení psychiatrického znaleckého zkoumání.

3. Proti tomuto usnesení podal stěžovatel dne 27. 12. 2012 stížnost, která byla usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 15. 1. 2012 sp. zn. 9 To 15/2003 zamítnuta s odvoláním se na stále chybějící závěry zpracovávaného znaleckého posudku z oboru psychiatrie, a tudíž stále přetrvávající důvodné obavy, pro které byl stěžovatel vzat do vazby. Ústní vyjádření znalkyně pověřené zpracováním posudku, podané v den vzetí stěžovatele do vazby, dle něhož byla velmi nízká pravděpodobnost, že by stěžovatel své výhrůžky zrealizoval, soud považoval za nedostatečné.

4. Podáním ze dne 1. 2. 2013 požádal stěžovatel o propuštění z vazby, současně s nabídkou přijetí slibu a složení kauce ve výši 20 000 Kč. Okresní státní zastupitelství žádosti nevyhovělo a dne 14. 2. 2013 věc postoupilo okresnímu soudu. V doplnění doručeném okresnímu soudu dne 18. 2. 2013 stěžovatel upozornil, že mu zatím nebyl zaslán znalecký posudek z oboru psychiatrie, vyhotovený dne 12. 1. 2013.

5. Dne 22. 2. 2013 proběhl výslech znalkyně policejním orgánem a veřejné zasedání, v rámci něhož byl obviněný vyslechnut soudem. Téhož dne vydal okresní soud rozhodnutí č. j. 5 Nt 4004/2013-19, jímž stěžovatelově žádosti o propuštění vyhověl. Po zhodnocení důkazů vzal za prokázané, že vazební důvod dle § 67 písm. c) trestního řádu, tedy obava z možného opakování trestné činnosti, pro kterou je stíhán, u stěžovatele zcela nepominul; byť jej znalkyně z oboru psychiatrie neshledala jako patologicky agresivní osobnost, konstatovala, že ve vypjatých situacích může reagovat agresivně. Jeho pobyt na svobodě však nepovažovala za nebezpečný a pravděpodobnost, že by zrealizoval činy, jimiž vyhrožoval, byla značně nízká. Okresní soud též přihlédl k tomu, že stěžovateli pravděpodobně hrozilo uložení podmíněného trestu odnětí svobody a znalkyně nenavrhovala ochranné léčení. Za této situace považoval za dostačující přijmout slib a stanovit dohled probačního úředníka, přičemž stěžovatele z vazby propustil. Předmětné rozhodnutí bylo dne 25. 2. 2013 doručeno okresní státní zástupkyni.

6. Dne 26. 2. 2013 proběhl druhý výslech znalkyně policejním orgánem, v němž znalkyně vysvětlila rozpory mezi závěry jejího znaleckého posudku a znaleckého posudku Mgr. I. B. Znovu zopakovala, že z psychiatrického hlediska není pobyt stěžovatele na svobodě nebezpečný. Ze spisového materiálu plyne, že protokol o výslechu znalkyně byl okresnímu státnímu zastupitelství doručen dne 27. 2. 2013.

7. Dne 27. 2. 2013 podala státní zástupkyně proti usnesení okresního soudu stížnost; potřebu dalšího trvání vazby odůvodnila skutečností, že stěžovatel může ve vypjatých situacích reagovat agresivně, a tudíž obava, že by mohl opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, zcela nepominula.

8. Napadeným usnesením ze dne 18. 3. 2013 sp. zn. 9 To 85/2013 krajský soud ke stížnosti státní zástupkyně usnesení okresního soudu zrušil a znovu rozhodl tak, že se žádost stěžovatele o propuštění z vazby zamítá a že se nepřijímá písemný slib

a nestanoví dohled probačního úředníka. Souhlasil s tím, že u stěžovatele stále přetrvává důvod vazby dle § 67 písm. c) trestního řádu, což dokládá nejen závěr znalkyně o jeho potenciální agresivitě, nýbrž i posudek znalce z oboru psychologie, jenž u stěžovatele konstatoval zřetelné rysy smíšené poruchy osobnosti. Přestože se jednalo o posudek vypracovaný samotným poškozeným v jiné věci, krajský soud jej považoval za použitelný pro účely vazebního rozhodování. Dále souhlasil s tím, že stěžovateli hrozí uložení toliko podmíněného trestu odnětí svobody, přičemž dle § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu musí být v takovém případě obviněný neprodleně propuštěn na svobodu. Tento postup je však podmíněn tím, že nejsou dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 trestního řádu, přičemž v odstavci 4 je jako limitující faktor uvedena účinná ochrana poškozeného, zejména jeho života, zdraví, nebo obdobného zájmu. Z jeho rozhodnutí pak plyne, že přijetí slibu a stanovení dohledu nepovažuje za dostatečnou záruku toho, že se stěžovatel nedopustí jednání presumovaného ustanovením § 67 písm. c) trestního řádu. Upozorňuje v této souvislosti na konstatování znalkyně, dle níž stěžovatel trpěl závažnou poruchou přizpůsobení se zvýšenou iritabilitou, emoční nadneseností a citovými projevy zkresleného myšlení, která měla být vyvolána psychickým stresem a intoxikací alkoholem. Uzavřel tedy, že „v této souvislosti bude muset znalkyně (zřejmě při výslechu v hlavním líčení) zodpovědět otázku, zda se podobný stav myslí nemůže v případě propuštění obviněného na svobodu opakovat“ a jaké jsou korektivní mechanismy jeho agresivního jednání, resp. zdali v tomto smyslu postačí dohled probačního úředníka (str. 2 usnesení).

9. Pro úplnost Ústavní soud dodává, že stěžovatel byl po projednání věci v hlavním líčení dne 3. 4. 2013 usnesením Okresního soudu Plzeň-město ze dne 3. 4. 2013 sp. zn. 27 T 23/2013 propuštěn na svobodu za současného přijetí slibu a stanovení dohledu probačního úředníka. Proti tomuto rozhodnutí podal okresní státní zástupce stížnost, na základě níž krajský soud usnesením ze dne 17. 4. 2013 sp. zn. 6 To 193/2013 předmětné rozhodnutí zrušil a rozhodl tak, že se stěžovatel ponechává ve vazbě z důvodu uvedeného v § 67 odst. c) trestního řádu. Z repliky stěžovatele a kopie předmětného rozhodnutí zaslaných Ústavnímu soudu dne 29. 10. 2013 se podává, že krajský soud ve svém druhém rozhodnutí v podstatě opakuje důvody, které uvedl v usnesení ze dne 18. 3. 2013. V době podání ústavní stížnosti nebyl posledně zmíněný rozsudek stěžovateli, resp. jeho obhájci doručen a stěžovatel jeho zrušení v petitu ústavní stížnosti nenavrhoval. Posledně uvedená rozhodnutí tedy nejsou v tomto řízení předmětem přezkumu ze strany Ústavního soudu.

10. Stěžovatel byl v průběhu řízení o ústavní stížnosti z vazby propuštěn, a to po vyhlášení rozsudku Okresního soudu Plzeň-město ze dne 22. 5. 2013 sp. zn. 27 T 23/2013, kterým byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 7 měsíců, jenž mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v délce trvání 18 měsíců. Tento rozsudek nabyl právní moci dne 23. 8. 2013.

II.

Argumentace stěžovatele

11. Stěžovatel v ústavní stížnosti tvrdí, že orgány činné v trestním řízení nebraly v potaz otázku přiměřenosti zásahu do jeho základních lidských práv a svobod a naproti tomu zvýhodnily práva poškozených, čímž konaly v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny. Porušení svých práv spatřuje ve formalistickém postupu okresního státního zastupitelství i krajského soudu. Stěžovatel byl držen ve vazbě pět měsíců pro přečin

nižší společenské škodlivosti, a to přes opakovaně vyjádřený názor znalkyně, že jeho pobyt na svobodě není nebezpečný. Obecné soudy nijak nezohlednily, že krátce poté, co poslal výhrušné e-maily MUDr. B. (a ještě před vzetím do vazby), zaslal vysvětlující e-mail, ve kterém zdůraznil, že již nadále nebude kontaktovat jeho ani kpt. N. Na tuto skutečnost v průběhu řízení upozorňoval. Oba soudy nadto konstatovaly, že v dané věci nebude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody. Za těchto okolností nelze považovat zásah do jeho osobní svobody za přiměřený.

12. K porušení ústavně zaručených práv stěžovatele mělo dojít i nesprávným úředním postupem okresního státního zastupitelství; ten měl spočívat v nevykonávání řádného dohledu nad vyšetřováním, nezaslání znaleckého posudku obhájci po jeho založení do spisu, nepřezkoumání důvodů vazby, opakovaném nařizování výslechu znalkyně, či opakovaném podávání stížnosti proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Tímto postupem byly dle stěžovatele způsobeny průtahy v řízení. Pro srovnání poukazuje na obdobné trestní případy, které však zpravidla byly řešeny trestním příkazem nebo byly rozhodnuty při prvním jednání ve věci a obviněný v nich ani v jednom případě nebyl stíhán vazebně. Stěžovatel podal žádost o přezkum postupu okresního státního zastupitelství k nadřízenému orgánu, která však nevedla k nápravě. Žádá proto, aby Ústavní soud okresnímu státnímu zastupitelství zakázal pokračovat v porušování jeho základních práv.

III.

Průběh řízení před Ústavním soudem

13. Ústavní soud si k posouzení ústavní stížnosti vyžádal spis Okresního soudu Plzeň-město vedený pod sp. zn. 5 Nt 4004/2013 a dle ustanovení § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, vyzval Krajský soud v Plzni, aby se ve věci vyjádřil. S ohledem na neaktuálnost tvrzeného zásahu ze strany okresního státního zastupitelství již tohoto účastníka o vyjádření nežádal.

14. Krajský soud ve vyjádření ze dne 9. 10. 2013 plně odkázal na odůvodnění napadeného usnesení. Ačkoli stěžovateli hrozilo pravděpodobné uložení podmíněného trestu odnětí svobody, nelze přehlédnout ustanovení § 68 odst. 4 trestního řádu, v němž je zakotven limitující faktor do úvahy přicházejícího propuštění z vazby spočívající v účinné ochraně poškozeného.

15. Stěžovatel využil svého práva reagovat na vyjádření krajského soudu. Ve své replice ze dne 29. 10. 2013 uvedl, že i při použití limitujícího faktoru v ustanovení § 68 odst. 4 trestního řádu je třeba respektovat základní práva a svobody dotčené osoby. V průběhu pobytu ve vazbě si uvědomil možné dopady této situace na něj a jeho dvě děti. Jen stěží lze proto akceptovat názor krajského soudu, že by i poté opakoval trestnou činnost, za kterou byl stíhán, natož aby vykonal něco horšího. Stěžovatel opětovně připomněl závěry ze znaleckého posudku a výslechu znalkyně, podle níž není nebezpečný pro společnost a ani nebylo navrhováno jeho ochranné léčení. Na tyto závěry však nebyl brán zřetel. Doplňující otázky, které bylo dle krajského soudu potřeba položit znalkyni, byly dle stěžovatele spekulativní.

16. Ve smyslu § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci.

IV.

Posouzení předpokladů k meritornímu projednání stížnosti

17. Dříve, než Ústavní soud přikročil k meritornímu posouzení ústavní stížnosti, přezkoumal splnění procesních podmínek řízení a shledal, že ústavní stížnost je přípustná [§ 75 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) *a contrario*], byla podána včas a osobou k tomu oprávněnou a splňuje i další zákonem stanovené formální náležitosti.

V.

Vlastní posouzení

18. Po prostudování ústavní stížnosti, vyjádření účastníků řízení a poskytnutého spisového materiálu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je v části, v níž směřuje vůči usnesení Krajského soudu ze dne 18. 3. 2013 sp. zn. 9 To 85/2013, důvodná. V části, v níž směřuje proti zásahu Okresního státního zastupitelství Plzeň-město, je zjevně neopodstatněná.

V. A

Obecná východiska přezkumu

19. Ústavní soud předesílá, že osobní svoboda představuje v demokratickém a právním státě jednu z nejdůležitějších hodnot. Je předpokladem toho, aby si mohl každý sám uspořádat svůj vlastní život, aby mohl rozhodovat o jeho podstatných aspektech a naplno uplatňovat svá další práva (srov. nález sp. zn. III. ÚS 916/13 ze dne 17. 2. 2015). Význam osobní svobody plyne již ze samotné systematiky Listiny, v níž je čl. 8 zaručující osobní svobodu jednotlivce zařazen hned po právu na život (čl. 6) a právu na osobní integritu, včetně práva nebýt mučen či podroben krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení (čl. 7).

20. Jakkoliv tato svoboda již ze své podstaty nemůže být neomezená, se zásahy do ní mohou být spojeny neodstranitelné následky ve všech sférách života jednotlivce. Omezením osobní svobody je často znemožněn, implicitně ztížen či dotčen výkon některých dalších práv a svobod, jako je například svoboda pohybu či právo na soukromý a rodinný život. Stát, který je založen na úctě k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 odst. 1 Ústavy), do ní proto může zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích a nesmí se při tom dopustit svévole (čl. 8 odst. 1 a 5 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny). Trvání na dodržení všech zákonem stanovených podmínek omezení osobní svobody představuje základní garanci, že budou skutečně respektována práva dotčeného jednotlivce a že v jeho případě nedojde ke zneužití moci (nález sp. zn. III. ÚS 916/13 ze dne 17. 2. 2015). Obdobné záruky poskytují čl. 5 Úmluvy či čl. 9 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

21. Vazbě, jakožto legitimní zákonné výjimce z obecného pravidla nepřípustnosti zásahu do osobní svobody jednotlivce, byla v judikatuře Ústavního soudu věnována mimořádná pozornost. Vazba představuje významný zásah do života obviněného, neboť jej izoluje od jeho rodinného a sociálního prostředí a nezřídka jej stigmatizuje, což má pro něj závažné sociální, psychologické, ale rovněž ekonomické důsledky, spočívající v pozbytí možnosti pracovat a tím i zdroje příjmů. Držení ve vazbě může také sloužit jako prostředek nátlaku na obviněného, aby se dosáhlo jeho doznání. Výjimečnost

tohoto zajišťujícího institutu je dána především tím, že zbavuje svobody a vystavuje výše popsaným negativním dopadům osobu presumovaně nevinnou před definitivním zjištěním viny [srov. Repík, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 228, nebo též náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 897/08 ze dne 12. 8. 2008 (N 139/50 SbNU 235)].

22. Zásada presumpce neviny, dle níž musí být s každým jednotlivcem zacházeno jako s nevinným až do chvíle, než je prokázán opak, je neodmyslitelnou součástí vztahu mezi státem a jednotlivcem v otevřené demokratické společnosti. Tato zásada má svůj význam nejenom z hlediska předcházení justičním omylům, ale také z hlediska vyvážení nerovnosti mezi jednotlivcem a státem. Stát, na rozdíl od jednotlivce, totiž disponuje početným aparátem a širokým spektrem pravomocí, díky nimž může jednotlivce podrobit vyšetřování, trestnímu stíhání, soudnímu procesu či odsouzení a potrestání; má tedy jasnou mocenskou převahu. Demokratický právní stát, na rozdíl od státu autoritářského, musí tyto pravomoci využívat v souladu s určitými standardy, jakými jsou především respekt k důstojnosti a autonomii každého člověka (čl. 1 Ústavy). Proto, uplatňuje-li stát vůči jednotlivci svoji moc ve fázích předcházejících vynesení rozsudku o vině, musí k tomu předložit silné důvody. Tuto povinnost má bez ohledu na to, jak přesvědčivé či dokonce zjevné jsou důkazy svědčící o vině dané osoby. Presumpce neviny totiž neznamená faktickou presumpci, že se stíhaná osoba činu nedopustila, nýbrž se jedná především o politický a morální princip, který je základem vztahu mezi státem a jednotlivcem, a který určuje, jakým způsobem má být vůči jednotlivcům uplatňována moc [srov. Ashworth, A. Four threats to the presumption of innocence, *International Journal of Evidence & Proof* 2006, 10(4), 241-279, 149].

23. Příslušná zákonná ustanovení, která jsou podkladem pro uvalení vazby, je s ohledem na shora uvedené důvody nutno vždy vykládat výhradně restriktivním způsobem [náleží sp. zn. III. ÚS 612/06 ze dne 30. 11. 2006 (N 215/43 SbNU 393)]. Pro vzetí do vazby musí svědčit velmi závažné důvody, přičemž je na příslušných orgánech, aby existenci těchto důvodů dostatečně prokázaly. Vazby může být použito pouze tam, kde existuje reálné a aktuální riziko ohrožení některého ze zájmů chráněných trestním zákonem. Povinnost restriktivního výkladu je inherentně obsažena již v samotném ustanovení čl. 8 Listiny, ale plyne také z jejího článku 4 odst. 4. Výše uvedené potvrzuje i judikatura Evropského soudu pro lidská práva, podle níž má seznam výjimek z práva na svobodu vyčerpávající charakter, a proto je pouze úzká interpretace slučitelná s cílem ustanovení čl. 5 Úmluvy (rozsudek ve věci Giulia Manzoni proti Itálii ze dne 1. 7. 1997, č. 19218/91, nebo ve věci Quinn proti Francii ze dne 22. 3. 1995, č. 18580/91).

24. Posouzení přiměřenosti vazby závisí i na plynutí času; obecně vzato se důvody vazby v čase zeslabují. Zatímco v počátečních fázích trestního stíhání mohou soudem uvedené důvody vazby postačovat, po určité době se mohou ty samé důvody jevit jako nedostatečné, přičemž bude na orgánech činných v trestním řízení, aby pokračování vazby podložily dalšími relevantními důvody [viz náleží sp. zn. Pl. ÚS 6/10 ze dne 20. 4. 2010 (N 89/57 SbNU 167; 163/2010 Sb.)].

25. Ústavní soud konečně podotýká, že požadavky na zákonnost zbavení osobní svobody ve smyslu čl. 8 Listiny, resp. čl. 5 Úmluvy, se do značné míry překrývají s právem na spravedlivý proces dle čl. 36 a násl. Listiny a čl. 6 Úmluvy. Rozhodnutí soudu, na jehož základě došlo k zbavení osobní svobody, musí být náležitě odůvodněno, což mimo jiné znamená, že z něj musí být seznatelné důvody, pro které soud považoval

za splnění výše uvedené ústavněprávní požadavky pro tento zásah [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 2468/11 ze dne 21. 1. 2014, nález sp. zn. IV. ÚS 3441/11 ze dne 27. 3. 2011 (N 61/64 SbNU 723), nebo nález sp. zn. IV. ÚS 1834/10 ze dne 22. 11. 2010 (N 231/59 SbNU 357)]. Argumenty použité soudy k odůvodnění existence reálného rizika, či důvodné obavy, musí mít jasnou vazbu k danému riziku. Jen tak je totiž možné ověřit, zda byly výše uvedené ústavněprávní požadavky dodrženy. Výklad podústavních norem přitom nesmí být svévolný či nerozumný, nebo vybočující z obecně akceptovaných pravidel výkladu právních předpisů [např. nález sp. zn. IV. ÚS 1796/11 ze dne 18. 10. 2011 (N 178/63 SbNU 69), nález sp. zn. III. ÚS 224/98 ze dne 8. 7. 1999 (N 98/15 SbNU 17) nebo nález sp. zn. I. ÚS 2654/10 ze dne 17. 5. 2011 (N 94/61 SbNU 453)]. Pokud by odůvodnění rozhodnutí soudu těmito požadavkům nedostálo, mohlo by toto pochybení založit porušení práva účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a odůvodnit tak jinak nepřípustný zásah Ústavního soudu do činnosti obecných soudů (čl. 83 Ústavy).

V. B

Aplikace obecných východisek na projednávaný případ

26. Za východisko svého přezkumu považuje Ústavní soud konstatování obou obecných soudů, že stěžovateli pravděpodobně hrozil pouze podmíněný trest odnětí svobody. Dospějí-li obecné soudy k takovému závěru, musí v souladu s ustanovením § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu zvažovat neprodlené propuštění obviněného na svobodu. Zatímco soud prvního stupně konstatoval, že jsou dány podmínky pro propuštění stěžovatele na svobodu za současného přijetí slibu a stanovení dohledu probačního úředníka, dle krajského soudu to bylo vyloučeno s ohledem na potřebu účinné ochrany poškozených ve smyslu ustanovení § 68 odst. 4 trestního řádu. Ústavní soud proto zkoumal, zda výklad a aplikace předmětných ustanovení ze strany krajského soudu byly v souladu s výše nastíněnou zásadou přísné proporcionality a zda tento soud dostal ústavním požadavkům na odůvodnění rozhodnutí o zbavení osobní svobody. Dospěl přitom k závěru, že tomu tak nebylo.

27. Ustanovení § 71 odst. 2 trestního řádu v souladu se zásadou minimalizace zásahů do osobní svobody přikazuje obecným soudům obviněného propustit, jakmile jeho držení ve vazbě ztratí své opodstatnění. Kromě situace, kdy pominou vazební důvody [§ 71 odst. 2 písm. a)], k tomu v zásadě dochází i v momentě, kdy sice důvod vazby trvá, avšak na základě shromážděných informací je zřejmé, že výsledkem trestního řízení nebude uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody [§ 71 odst. 2 písm. b)]. Toto ustanovení reflektuje zásadu, dle níž by měla vazba v zásadě přicházet v úvahu jen u trestných činů, u nichž obviněnému hrozí trest spojený s odnětím svobody. Nevyžaduje-li totiž závažnost věci a osoba obviněného jeho izolaci v případě, že soud potvrdí jeho vinu, lze jen výjimečně omluvit jeho omezení na svobodě před vynesením rozsudku. Bylo by v rozporu se zásadou přísné proporcionality, pokud by jednotlivci museli ve stádiu vyšetřování či trestního stíhání snášet větší omezení a s tím spojené negativní dopady, než jakým můžou být podrobeni v případě uznání viny, aniž by to odůvodňoval velmi silný veřejný zájem.

28. Předmětné ustanovení předpokládá existenci takového intenzivního veřejného zájmu v situacích, kdy jsou naplněny okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 či 4 trestního řádu (dále též „kvalifikované důvody vazby“). Obviněného, jemuž nehrozí trest odnětí svobody, tedy nelze z vazby propustit tehdy, kdy to s přihlédnutím k povaze činu

vyžaduje „účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu“. Pokračování vazby je v tomto případě odůvodněno potřebou izolovat obviněného od osoby poškozené, a to za účelem ochrany výše uvedených nejvyšších zájmů. V rovině obecné se jedná nepochybně o účel legitimní, neboť stát má povinnost dbát o bezpečí svých obyvatel. V odůvodněných případech tedy může právo na osobní svobodu jednotlivce ustoupit zájmům veřejné bezpečnosti či bezpečnosti konkrétních osob. Ustanovení odstavce čtvrtého bylo ostatně do § 68 trestního řádu vloženo právě s cílem naplnit ochranou funkci trestního práva i u méně závažných trestných činů, kdy však nadále hrozí zásah do právem chráněných zájmů poškozených. Toto ustanovení tak především otevřelo možnost vzetí do vazby i u typově méně závažných trestných činů, uvedených ve druhém odstavci § 68. V návaznosti na to bylo novelizováno i ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) trestního řádu tak, že okamžité propuštění v tam uvedeném případě přichází v úvahu jenom tehdy, nejsou-li dány okolnosti uvedené v § 68 odst. 4 (zákon č. 459/2011 Sb.).

29. S ohledem na zásadu přísné proporcionality a zásadu presumpce neviny jsou však obecné soudy povinny vykládat ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 68 odst. 4 trestního řádu restriktivním způsobem. Je potřeba vycházet z toho, že zájem na ponechání obviněného ve vazbě je v tomto okamžiku nutně zeslaben v důsledku zjištění, že mu nehrozí nepodmíněný trest odnětí svobody. O to silnější musí být důvody, proč je i přesto nezbytné jeho setrvání ve vazbě. Závěr o potřebě účinné ochrany poškozených musí být založen na specifických okolnostech daného případu, přičemž obecné soudy jsou vždy povinny upřesnit, který konkrétní zájem poškozeného je potřeba chránit, a které okolnosti nasvědčují tomu, že je tento zájem v reálném ohrožení. Tento závěr nelze v žádném případě opírat toliko o „základní“ vazební důvody ve smyslu § 67 písm. c) trestního řádu, neboť takový výklad by zcela popřel smysl ustanovení § 71 odst. 2 písm. b), jenž otevírá cestu k propuštění z vazby i tam, kde vazební důvody přetrvávají. Obecné soudy jsou rovněž povinny se vypořádat s otázkou „účinnosti“ takové ochrany poškozeného, a to zejména s ohledem na skutečnost, že trvání vazby bude omezeno jen do doby vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně. Jsou tedy povinny vysvětlit, proč zde v konkrétním případě existuje potřeba ponechání obviněného ve vazbě alespoň po tuto omezenou dobu.

30. Poté, co Ústavní soud zhodnotil, za jakých okolností může být aplikace předmětného ustanovení § 71 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 68 odst. 4 trestního řádu slučitelná s obecnými principy vazebního rozhodování, zkoumal, zda byly tyto podmínky splněny i v řešeném případě.

31. V projednávané věci učinily oba soudy s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost věci závěr, že mu ani v případě uznání viny pravděpodobně nebude uložen nepodmíněný trest odnětí svobody; krajský soud však současně konstatoval, že účinná ochrana poškozených přesto vyžadovala jeho setrvání ve vazbě. Odůvodnil to jednak poukazem na to, že stěžovatel může ve vypjatých situacích reagovat agresivně, a dále tím, že u něj znalkyně konstatovala závažnou poruchu přizpůsobení se zvýšenou iritabilitou, emoční nadneseností a citovými projevy zkresleného myšlení. Tato porucha měla být vyvolána psychickým stresem a intoxikací alkoholem, přičemž krajský soud považoval za nezbytné položit znalkyni další doplňující otázky ohledně toho, zda by se tento stav mysli mohl opakovat, resp. zda by tomu mohl zabránit dohled probačního úředníka.

32. Ústavní soud má za to, že krajský soud ve skutečnosti nepředložil žádný kvalifikovaný důvod pro ponechání stěžovatele ve vazbě, nýbrž toliko zopakoval „základní“ vazební důvody ve smyslu § 67 písm. c) trestního řádu; pro závěr o potřebě účinné ochrany poškozených totiž použil ty samé znaky, na základě nichž okresní soud dovodil, že vazební důvod uvedený v ustanovení § 67 písm. c) zcela nepominul (potenciální agresivita stěžovatele ve vypjatých situacích a přechodná porucha přizpůsobení). Z jeho rozhodnutí navíc ani není zřejmé, jakého jednání by se stěžovatel v případě propuštění na svobodu měl dopustit. Krajský soud v této souvislosti mluví o „jednání presumovaném ustanovením § 67 písm. c) trestního řádu“, aniž by jej jakkoliv specifikoval. Vzhledem k tomu, že okresní soud spatřoval vazební důvod v obavě, že stěžovatel bude opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán a krajský soud tento závěr nijak nekorigoval, lze předpokládat, že z něj rovněž vycházel. Pouhou obavou z opakování trestné činnosti však nelze považovat za kvalifikovaný důvod vazby ve smyslu § 68 odst. 4 trestního řádu. Opakování trestné činnosti je pokryto ustanovením § 63 odst. 3 písm. e) trestního řádu, přičemž je zcela zjevné, že tento důvod lze označit za kvalifikovaný až tehdy, pokud trestná činnost skutečně zopakována byla. Potenciální hrozba opakování trestné činnosti naproti tomu spadá pod „základní“ vazební důvod dle § 67 písm. c) trestního řádu. Jak však bylo naznačeno výše, skutečnost, že (základní) vazební důvody nepominuly, není na překážku okamžitému propuštění z vazby ve smyslu § 71 odst. 2 písm. b). Toto ustanovení naopak propuštění z vazby právě v situaci, v níž základní vazební důvody stále trvají, předpokládá [cf. § 71 odst. 2 písm. a)].

33. Krajský soud aplikoval ustanovení § 68 odst. 4 trestního řádu zcela formálně, aniž by se jakkoliv zabýval otázkou ochrany poškozených, či definoval, který jejich zájem je ohrožen. Odpověď na tuto otázku je přitom stěžejní, neboť uvedené ustanovení směřuje především k ochraně těch nejvyšších zájmů, jako je život či zdraví. Skutky, pro něž byl stěžovatel stíhán, však striktně vzato směřovaly „toliko“ proti pořádku ve věcech veřejných (konkrétně proti „výkonu pravomoci orgánu veřejné moci a úřední osoby“ a „narušení soužití lidí“). O takové trestné činnosti nelze bez dalšího říci, že by ohrožovala „život, zdraví či jiný obdobný zájem“ poškozených. Je na soudu, aby vysvětlil, proč a z jakých důvodů je v konkrétním případě některý z těchto zájmů ohrožen [viz též § 73c písm. b) trestního řádu]. Povšechný odkaz na znění ustanovení § 68 odst. 4 trestního řádu z hlediska ústavních požadavků na odůvodnění rozhodnutí rozhodně neobstojí.

34. Jestliže měl krajský soud za to, že existuje reálná hrozba vykonání výhrůzek [což by již o ohrožení výše uvedených zájmů chráněných ustanovením § 68 odst. 4 trestního řádu vypovídat mohlo], musel by takový závěr explicitně vyslovit a doložit konkrétní skutečnosti, které tomu nasvědčují, což však neučinil. Z podkladů, které měl Ústavní soud k dispozici (zejména znalecký posudek a protokol o výslech znalkyně), však spíše naopak plyne, že stěžovatel se v době spáchání činů, pro které byl trestně stíhán, nacházel ve zcela jedinečné situaci, do níž se dostal v důsledku souhry několika příčin. Poruchu přizpůsobení, na níž se krajský soud odvolával, způsobil dle znalkyně stres plynoucí ze závažného napadení bývalou manželkou (která jej měla dle obžaloby ve spánku pobodat), spojený s jejím uvězněním a hrozbou vysokého trestu, osiřelostí dětí a možným vyrovnáváním se s pocity viny vůči obžalované, přičemž znalkyně při výslechu dne 22. 1. 2013 jasně uvedla, že tato porucha již v době vyšetření odezněla. Krajský soud nepodal žádné důvody, proč by se podobná situace mohla opakovat a z čeho plyne, že by se vazebně stíhaný mohl dopustit dokonce závažnějšího činu, než

pro který byl trestně stíhán. Zcela obecné konstatování, že stěžovatel může ve vypjatých situacích reagovat agresivně a v minulosti se u něj vyskytla porucha přizpůsobení, o takové hrozbě nevypovídá (zejména za situace, kdy se znalkyně opakovaně vyjádřila, že pobyt stěžovatele na svobodě není nebezpečný a ani nenavrhovala ochranné léčení). Krajský soud se navíc nijak nezabýval okolnostmi, které svědčily spíše ve prospěch opačného závěru, tedy, že stěžovatel od svých činů dobrovolně upustil, poškozeným se omluvil a ubezpečil je, že v tomto jednání již nebude pokračovat, a to ještě předtím, než vůči němu bylo zahájeno trestní stíhání a byl vzat do vazby.

35. Ústavní soud uzavírá, že závěr krajského soudu, dle něhož v dané věci nebyly naplněny podmínky pro okamžité propuštění z vazby ve smyslu ustanovení § 71 odst. 2 písm. b), neobstojí, neboť tento soud se ve svém rozhodnutí dostatečně nevypořádal s existencí okolností uvedených v § 68 odst. 4 trestního řádu. Svým rozhodnutím tak porušil právo stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1, 2 a 5 Listiny. Ústavní soud toto rozhodnutí přezkoumal i přesto, že stěžovatel byl po podání ústavní stížnosti z vazby propuštěn. Nezákoně vazební rozhodnutí totiž musí být vždy zrušeno, a to i v případě, že zásah již netrvá [viz stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 25/08 ze dne 6. 5. 2008 (ST 25/49 SbNU 673)]. Vzhledem k tomu, že v dané věci již nepřichází v úvahu postup podle § 314h odst. 1 trestního řádu, vezme Krajský soud v Plzni rozhodnutí Ústavního soudu pouze na vědomí (srov. Pl. ÚS-st. 25/08, bod 21). Výrok vyjádřený v tomto nálezu otevírá stěžovateli cestu k případnému odškodnění dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o odpovědnosti za škodu"). Pro úplnost Ústavní soud dodává, že byť předmětem jeho přezkumu nebyla navazující vazební rozhodnutí (zejména usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 17. 4. 2013 sp. z. 6 To 193/2013), je zjevné, že po zrušení napadeného usnesení tato rozhodnutí ztrácí podklad, neboť jimi nemohlo být rozhodováno o pokračování vazby, z níž měl být stěžovatel propuštěn již na základě usnesení Okresního soudu Plzeň-město ze dne 22. 2. 2013 č. j. 5 Nt 4004/2013-19.

V. C

Částečná zjevná neopodstatněnost ústavní stížnosti

36. V části, v níž stěžovatel namítá průtahy v trestním řízení a žádá, aby Ústavní soud okresnímu státnímu zastupitelství zakázal pokračovat v porušování jeho základních práv, je ústavní stížnost zjevně neopodstatněná. Trestní řízení, v rámci něhož mělo docházet k namítaným zásahům, bylo pravomocně ukončeno ke dni 23. 8. 2013 (nabytím právní moci rozsudku ve věci sp. zn. 27 T 23/2013 ze dne 22. 5. 2013), a tvrzený zásah tedy pominul. S ohledem na princip minimalizace zásahů vyžaduje teorie a praxe ústavního soudnictví, aby ústavní stížnost byla projednávána ve stavu označovaném jako *mootness*, tj. ve stavu, kdy spor ještě neodezněl (srov. např. usnesení ze dne 25. 2. 2013 sp. zn. IV. ÚS 4649/12). Poté, kdy došlo k odpadnutí tvrzeného zásahu do základních práv a svobod, by mohl Ústavní soud přistoupit nejvýše ke konstatování tzv. akademického výroku, což však činí zřídka a ve velmi výjimečných případech (viz bod 35 výše). V projednávaném případě Ústavní soud tuto potřebu nehledal, neboť stěžovatel takový akademický výrok nepotřebuje ani k případnému uplatnění svých práv dle zákona o odpovědnosti za škodu.

37. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud zčásti vyhověl ústavní stížnosti stěžovatele a dle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona napadené usnesení Krajského soudu v Plzni zrušil. Ve zbytku ústavní stížnost podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu odmítl.

P o u č e n í : Proti nálezů Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 15. prosince 2015

Jan Musil
předseda senátu